YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№2

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2026

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, fevral.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir oʻrinbosari:
Karimov Norboy Gʻaniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – Oʻzbekiston doʻstlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat Gʻafforovna, pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdugʻaniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Koʻnak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoʻja oʻgʻli, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, Oʻz.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshligʻi oʻrinbosari
Ochilov Farkhod, Oʻzbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshligʻi
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil oʻgʻli, texnika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), katta oʻqituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon oʻgʻli, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor oʻgʻli, TDIU katta oʻqituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali
O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH........40
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li

TEMIR YO'L YO'LLARINI TA'MIRLASH KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI........46
Allabergenov Sherzod Maksudbayevich

BANKLARNI TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING XORIJ TAJRIBASI........51
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li

O'ZBEKISTONDA BUDJET OCHIQLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA QONUNCHILIK BAZASINING EVOLYUTSIYASI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI........55
Mamanov Alisher Umbarovich

ENERGETIKA TARMOG'I KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH YO'LLARI........60
Xamdamova Gavxar Absamatovna

SMART UNIVERSITET MODELINING XALQARO TAJRIBASI VA UNI YANGI O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIGA MOSLASHTIRISH MASALALARI........65
Saloxiddinova Sitora Baxodir qizi

IJTIMOIY OBYEKTLARDA QURILISH XIZMATLARINI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY – ASOSIY TAMOYILLARI........68
Gapparov Azim Qayumovich

QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING ISHLAB CHIQARISH FAOLIYATIGA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI JORIY ETISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH........72
Zaripov Shoxboz Alijon o'g'li

O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA IJTIMOIY BARQARORLIKKA TA'SIRI........75
Xolmatova Asila Menglimurod qizi

РОЛЬ GREEN BONDS В МЕЖДУНАРОДНОЙ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ........81
Н.Т. Бекназарова

BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK BOSHQARUV VA AUDIT........86
Shaymatova Nargiza Ashurovna

NORASMIY IQTISODIYOTNING MAVJUDLIGINING NAZARIY MASALALARI VA UNI ANIQLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI........93
Alimardonov G'ayratjon Nuraliyevich

DIGITAL TWIN–BASED DECISION SUPPORT FOR COST OPTIMIZATION AND RISK MANAGEMENT IN INFRASTRUCTURE SYSTEMS........99
Nelyufar Umarovna Dadabayeva

PAXTA BO'LAKCHASINING OG'MA TO'RLI YUZA SIRTI BO'YLAB HAVO OQIMI TA'SIRIDAGI HARAKATINING MATEMATIK MODELI........108
Karimov Abdusamat

АДАПТИВНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ К ВНЕШНИМ РИСКАМ И ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИМ ТЕНДЕНЦИЯМ........115
Бабаджанов Шухрат Атхамович

"TIBBIYOT BOZORINING UZLUKSIZ RIVOJLANISHI UCHUN MEXANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI"........120
Abdumalikov Shoxjahon Jaloliddin o'g'li

KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIDAGI ROLI VA BANDLIKKA TA'SIRI........124
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

XORAZM VILOYATIDA ETNOGRAFIK TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINING AHAMIYATI 129
Ro'zimatova Shaxlo Baltaboy qizi

THE FEAR OF MISSING OUT (FOMO) EFFECT IN ADVERTISING AND ITS NEUROPSYCHOLOGICAL IMPACT ON IMPULSE BUYING 134
Negmatov Nodir Nozimovich

O'ZBEKISTONDA TRANSPORT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARI VA TENDENSIYALARI TAHLILI 139
Aytiyeva Sevara

TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR 144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich

YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA O'ZBEKISTON UCHUN AHAMIYATI 149
Abdullayeva Matluba Nematovna, Nuriddinov Kamoliddin Faxriddin o'g'li

XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI 155
Axmedov Sanjar Temur o'g'li

POPULATION IMPACT ON CONSUMER CULTURE AND NATIONAL ECONOMIC GROWTH 160
Rustamov Sheroz Oblokulovich

AVTOTRANSPORT KORXONALARINING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI VA ULARNI YAXSHILASHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR 164
Laylo Akbarova, Komolov Adxam Dilshod o'g'li

MODELING THE DIFFUSION OF DIGITAL BANKING ADOPTION IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM TBC BANK USING THE BASS DIFFUSION MODEL AND A HYBRID REGRESSION APPROACH 169
Feruza Nabieva

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK XARAJATLARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH VA BAHOLASH 176
Rabbimov Elbek Abdulloyevich, G'afforov Ilhom Ilyosjonovich, Ergashev Olloyor Furqat o'g'li

O'ZBEKISTONNING YANGI BOZORLARGA CHIQISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING INTEGRALLASHGAN MODELI 183
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li

O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-KONSEPTUAL ASOSLANISHI 188
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISH VA KREDIT RISKINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 194
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich

SANOAT KORXONALARI TUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMI 198
Jabborov Elbek Erkin o'g'li

SOLIQ STAVKALARINI TABAQALASHTIRISHNING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANISHGA TA'SIRI 202
Abduraimova Nigora Abdugapparovna

MINTAQALAR IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI TAFOVUTLARNI KAMAYTIRISHNI TA'MINLASHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI 208
Egamov Temur Muzaffarovich

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI MOLIYAVIY RAG'BATLANTIRISH IMKONIYATLARI 213
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich

MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O'RNI VA OBYEKTIV ZARURLIGI 217
Achilova Firuza Kurbanovna

INVESTITSIYALARNI JALB ETISH ORQALI MAXSUS IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH 222
Ergashev Olim

KICHIK BIZNES INNOVATSION FAOLIYATINING RIVOJLANISHIDAGI ASOSIY TENDENSIYALAR 227
Amirov Zubaydulla Toir o‘g‘li

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA YOSHLAR TADBIRKORLIGINING O‘RNI VA AHAMIYATI 233
Isakjanova Saboxat Muhamedovna

KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA AKSIYADORLAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH 238
Xakimov Uchkun Xamitovich

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MILLIY MAKROIQTISODIY SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI 242
Mardanova Ra’no Isakovna

XUSUSIY VA DAVLAT SHIFOXONALARI UCHUN RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI QIYOSIY TAHLIL 246
Yakubov Temur G‘anibekovich

RAQAMLI SOG‘LIQNI SAQLASH TIZIMIDA RESURS SAMARADORLIGI VA IQTISODIY NATIJADORLIK MODELI 250
Ziyodullayev Qahramon

“MILLIY TURIZM SITUATSION-MONITORING MARKAZI” VA “YASHIL TUROPERATORLAR” FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI 254
Toshev Akmal Salimovich

RISK-MENEJMENT VA MOLIYAVIY BARQARORLIK O‘ZARO BOG‘LIQLIGINING KONSEPTUAL MODELINI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI 261
Madaminov Bekzod Allayarovich

O‘ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT: BAHOLASH METODOLOGIYASI, DINAMIKASI VA QISQARTIRISH ISTIQBOLLARI (1996 – 2026-YILLAR TAHLILI) 266
Djumanova Rano Fayzullayevna

OLIY TA’LIM SIFATINI BAHOLASHDA MAJMUALI DIAGNOSTIK MODELNING AMAL QILISH XUSUSIYATLARI 272
Xo‘jaxanov Ma’rufxon Xamidxonovich

TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI 278
Vafiyev Raxim Xalimjonovich

INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI 282
Nigora Nurmatova

BANK SEKTORINING INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISHDAGI STRATEGIK O‘RNI 287
Abdumavlonov Abdumutal Abdumajid o‘g‘li

O‘ZBEKISTON KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI MOLIYAVIY INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 291
Allabergenova Nilufar Shermetovna

O‘ZBEKISTON BANK TIZIMIDA TA’MINOTLI YIRIK KREDITLAR ASOSIDA QIMMATLI QOG‘OZLAR CHIQARISH ORQALI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH MEXANIZMLARI 298
Ahmedov Akbarali Sultonmurodovich

“MINTAQA SANOATI SALOHIYATIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI” 306
Abdinazarov Xusan Shaymanovich

BUDJET TASHKILOTLARI FAOLIYATIDA MAJBURIYATLAR: MAZMUNI, TURLARI VA TARKIBI 309
Jabbarova Charos Aminovna

ATROF-MUHIT VA EKOLOGIK IQTISODIYOT: TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RESURSLARDAN OQILONA FOYDALANISH VA UNING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA’MINLASH 316
Alikulov Samar Abdirashidovich

O‘ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASI RIVOJLANISHIDA FORSAYT TEXNOLOGIYALARINI QO‘LLASH 322
Turdibekov Xasan Ibragimovich

АНАЛИЗ ДЕБИТОРСКОЙ И КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩЕГО СУБЪЕКТА 329
Камолова Феруза Кахрамоновна

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

TASHQI QARZNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI: QARZ BARQARORLIGINI BAHOLASH MODELLARI ASOSIDA O'ZBEKISTON MISOLIDA TAHLIL 333
Olloyorova Kumushoy Ahmad qizi, Tashmuxamedova Yayra Atxamovna

XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLARNI TARTIBGA SOLISHNING TAHLILI 339
Kudiyarov Kishibay Ramatullaevich

KORXONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ TAJRIBASI 343
Iminova Nargizaxon Akramovna

SUG'URTA KOMPANIYALARINING TO'LOVGA QOBILIYATLILIGINI BOSHQARISHDA RISKLAR VA RISK-MENEJMENTNING O'RNI 350
Xalikulova Shirin Utkir qizi

BUDJET TASHKILOTLARIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA HISOBOTINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLAR 354
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Xasanboyeva Muyassar Ubaydullayevna

XUSUSIY KORXONALARDA KADRLAR MENEJMENTI SAMARADORLIGINI OSHIRISH 358
Alimova Dildora Damirovna

BANK TRANSFORMATSIYASI TUSHUNCHASI VA UNING MENEJMENTDAGI O'RNI 363
Rajabov Oybek Panjievich

O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATIDA ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI 367
Eshtemirova Anora Norboy qizi

BOZOR KONYUNKTURASIGA MOS PIYOZ YETISHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI 371
Sadikova Shohida Obidqul qizi

HUDUDLARDA MAISHIY XIZMATLAR SOHASINI KLASTERLASH VA RESURS SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI 375
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna

XUSUSIY VA KORPORATIV TUZILMALARDA AUDITORLIK TEKSHIRUVI HAMDA AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISH AMALIYOTI 380
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich

YIRIK VA KICHIK BIZNES O'RTASIDA KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI 385
Nasirova Kamola Alimovna

MOLIYAVIY HISOBOTLARNING QAROR QABUL QILISH JARAYONIDAGI IQTISODIY ROLI 394
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Yahyayeva Ra'no Raximovna

DIRECTIONS FOR IMPROVING INVESTMENT POLICY IN THE CONDITIONS OF DIGITAL ECONOMY (EXPERIENCE OF UZBEKISTAN) 400
Khatamov Nurbek Achildiyevich, Sharifi Abdul Fatah

DAVLATNING FISKAL VA MONETAR SIYOSATI UYG'UNLIGINING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH 405
Uralov Shavkat Maxramovich

SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA BIZNES JARAYONLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI 410
Yusubov Muzaffar Alimbayevich

BANKLARDA RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING MIJOZLAR QONIQISH DARAJASIGA TA'SIRI 414
Ro'ziboyev Shuxrat Komilovich

BOJ-TARIF SIYOSATI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-AMALIY YO'NALISHLAR 418
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIYAVIY BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISHDA BOSHQARUV KADRLARINING KOMPETENSIYASI 424
Mahsutaliyev Abdusalom Hasanovich

ZIYORAT TURIZMIDA DESTINATSIYA VA GEOAXBOROT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH 433
Qosimov Jahongir Ro‘ziboyevich, Suyunova Nilufar

YEVROPA DAVLATLARIDAGI KORXONALARDA MOLIYAVIY REJALASHTIRISH AMALIYOTINING TAHLILI VA ULARDAN O‘ZBEKISTON MOLIYA TIZIMIDA QO‘LLASH MASALALARI 440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich

TASHKILOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA LOYIHALARINI BOSHQARISH 446
Xasanov Odilxon Kaxxorovich

O‘ZBEKISTON TURIZM SANOATINING XALQARO RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MARKETING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH 450
Kobilova Shozoda Timurovna, Isxakova Sarvar Ayubovna

THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LABOR THEORY: EVOLUTION, CHALLENGES AND FUTURE PROSPECTS 456
Tukhliyev Bakhodir Adinaevich

ОСОБЕННОСТИ ПРОЦЕССА ПЕРВОГО ПРИМЕНЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В СИСТЕМЕ УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 460
Астанов Зафар Муродуллаевич

TA’LIM MUASSASALARIDA O‘QITISH SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR PLATFORMALARINI YARATISH VA ULARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI 466
To‘xtamisheva Dilrabo Shermonovna

KICHIK VA O‘RTA BIZNESNI YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI 472
Norboyev Sarvar Azodovich

MINTAQAVIY RIVOJLANISHDA INVESTITSIYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI 476
Xatamova Manzura Ochildiyevna, Safarov Botir Isaq o‘g‘li

MAXSUS IQTISODIY ZONALARDA SOLIQ MA’MURIYATCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI 482
To‘rayeva Nafisa Odiljonovna

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI TO‘LOV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISHNING PUL MUOMALASI BARQARORLIGIGA TA’SIRINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 487
Xazratkulov O‘ktamjon Xikmatullayevich

O‘ZBEKISTONDA TAKSI XIZMATLARI BOZORIDA INSTITUSIONAL ISLOHOTLARNING IQTISODIY AHAMIYATI 491
Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o‘g‘li

EKOLOGIK TANGLIK SHAROITIDA QISHLOQ XO‘JALIGIDA YERLARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH 497
Kudiyarov Aybek Alisherovich

BANK LIKVIDLIGINI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLAR 502
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o‘g‘li

IQTISODIY FAOLIYAT TURLARI BO‘YICHA SANOAT ISHLAB CHIQARISH TARKIBIY O‘ZGARISHLARNI BAHOLASH 509
Almardanova Farzona Tulkin qizi, Kasimov Azamat Abdukarimovich

QUYI AMUDARYO IQTISODIY MINTAQASI CHEGARABO‘YI HUDUDLARINING TURISTIK IMKONIYATLARI 515
Djumabayeva Shaira Xalillayevna

SURXONDARYO VILOYATIDA ULGURJI SAVDO HAJMI KO‘RSATKICHLARINI ARIMA MODELI YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH 522
Turopova Sohiba Djumanazarovna

MINTAQADA INNOVATSION USULDA BALIQ YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI 531
Davranov Odil Jumanazarovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI VA MAHSULOT TANNARXINING BOSHQARUV TAHLILINI AMALGA OSHIRISH USULLARI 538
Xamidova S.Ya.

STRATEGIES FOR INCREASING COMPETITIVENESS IN DEVELOPING EXPORT ACTIVITIES IN SMALL ENTERPRISES 544
Nasridinova Shokhida Taufikovna

SANOAT KORXONALARINI BOSHQARISHDA ILMIY-NAZARIY QARASHLAR 551
To‘g‘onov Ibroximxo‘ja

XUSUSIY TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY RESURSLARINI MUSTAHKAMLASHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI........ 555
Xolmatov Dilmurod Maxmudjonovich

PENSIYA JAMG‘ARMASI DAROMADLARI SHAKLLANISHI MASALALARI........ 562
Sherjonov Doniyor Saparbaevich

PENSIYA JAMG'ARMASI DAROMADLARI SHAKLLANISHI MASALALARI

Sherjonov Doniyor Saparbaevich
Mustaqil tadqiqotchi
E-mail: sherdon@list.ru

Annotatsiya. Mazkur maqola fuqarolarning pensiya ta'minoti tizimida Pensiya jamg'armasi daromadlarining iqtisodiy mohiyati va ahamiyatini kompleks tahlil qilishga bag'ishlangan. Tadqiqotda Pensiya jamg'armasi daromadlarining turlari va shakllari tizimli yondashuv asosida tasniflangan hamda ularning shakllanish mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, O'zbekistonda Pensiya jamg'armasi daromadlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'nalishlari va ularni takomillashtirish imkoniyatlari ilmiy asosda ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: pensiya tizimi, pensiya ta'minoti, pensiya turlari, Pensiya jamg'armasi daromadlari, ijtimoiy siyosat, ijtimoiy sug'urta, sug'urta badallari, davlat budjeti, soliq siyosati, soliq hisobotlari.

Abstract. This article is devoted to a comprehensive analysis of the economic essence and significance of Pension Fund revenues within the pension provision system. The study systematizes the types and forms of Pension Fund revenues and examines their formation mechanisms based on a systematic approach. Furthermore, the paper explores key directions for ensuring the financial sustainability of Pension Fund revenues in Uzbekistan and identifies opportunities for their further improvement.

Key words: pension system, pension provision, types of pensions, Pension Fund revenues, social policy, social insurance, insurance contributions, state budget, tax policy, tax reporting.

Аннотация. Данная статья посвящена комплексному анализу экономической сущности и значения доходов Пенсионного фонда в системе пенсионного обеспечения граждан. В исследовании на основе системного подхода классифицированы виды и формы доходов Пенсионного фонда, а также раскрыты механизмы их формирования. Кроме того, рассмотрены направления обеспечения финансовой устойчивости доходов Пенсионного фонда в Узбекистане и возможности их совершенствования.

Ключевые слова: пенсионная система, пенсионное обеспечение, виды пенсий, доходы Пенсионного фонда, социальная политика, социальное страхование, страховые взносы, государственный бюджет, налоговая политика, налоговая отчетность.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, "Biz tanlagan va mashhur besh tamoyilga asoslangan taraqqiyot modelining naqadar haqqoniy va samarali ekani barpo etilayotgan yangi demokratik tizimda, iqtisodiyotimiz rivojlanishining barqaror va yuqori sur'atlarida, shuningdek, aholi hayot darajasi hamda sifatining izchil oshib borayotganida o'zining amaliy tasdig'ini topmoqda". Darhaqiqat, mustaqillik yillarida mamlakatimiz iqtisodiyoti qariyb 5 barobar, aholi jon boshiga daromadlar o'rtacha 8,7 barobar oshdi. Shu davr mobaynida aholi soni 1,5 marta ko'payib, 2015-yil 1-yanvar holatiga ko'ra 31 million 500 ming kishini tashkil etdi. Mazkur ko'rsatkichlar mamlakatimizda olib borilayotgan izchil islohotlarning samaradorligini yaqqol namoyon etadi.[1]

Aholining, ayniqsa, keksalarning munosib turmush darajasini ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Xususan, bir yilning o'zida davlat budjeti hisobidan 11 trillion 618 milliard so'mdan ortiq pensiya hamda 105 milliard so'mdan ziyod nafaqa to'lanishi ijtimoiy himoya tizimining amaliy

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyevning qo'shma majlisga murojaati, 2023-yil.

natijasidir. Konstitutsiyaviy tamoyillarga to‘liq mos ravishda amalga oshirilayotgan ushbu islohotlar xalq farovonligini oshirishga xizmat qilmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 39-moddasida[2] har bir fuqaroning qariganda, mehnatga layoqatsiz bo‘lganda yoki boquvchisini yo‘qotganda ijtimoiy ta’minot olish huquqi kafolatlangan. Shuningdek, pensiya va nafaqalar miqdori qonunda belgilangan eng kam tirikchilik darajasidan kam bo‘lmasligi qat’iy belgilab qo‘yilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pensiya jamg‘armasi daromadlarining shakllanishi va ularning moliyaviy barqarorligini ta’minlash masalalari iqtisodchi olimlar tomonidan atroflicha tadqiq etilgan. Xususan, A.V. Vahobov va T.S. Malikovning “Moliya” darsligida davlat moliyasi, budjetdan tashqari jamg‘armalar hamda ijtimoiy sug‘urta fondlarining iqtisodiy mohiyati tizimli ravishda yoritilgan. Asarda pensiya jamg‘armalari daromadlarining shakllanish manbalari, majburiy badallar tizimi va moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash mexanizmlari nazariy hamda amaliy jihatdan asoslab berilgan. Mazkur ilmiy yondashuv pensiya tizimining fiskal barqarorligini ta’minlashda muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi.

Shuningdek, B.O. Tursunovning “Ijtimoiy himoya va pensiya tizimi iqtisodiy asoslari” nomli asarida pensiya tizimining institutsional rivojlanish bosqichlari, jamg‘arib boriladigan pensiya mexanizmlarining iqtisodiy ahamiyati hamda demografik omillarning moliyaviy barqarorlikka ta’siri chuqur tahlil qilingan. Muallif pensiya tizimini diversifikatsiya qilish, xususiy va korporativ pensiya elementlarini joriy etish zarurligini ilmiy asosda ta’kidlaydi. Ushbu qarashlar Pensiya jamg‘armasi daromadlarini oshirish va uzoq muddatli moliyaviy barqarorlikni ta’minlash masalalarini yanada chuqurroq anglash imkonini beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda tizimli tahlil, qiyosiy taqqoslash hamda statistik ma’lumotlarni umumlashtirish usullaridan kompleks ravishda foydalanildi. Pensiya jamg‘armasi daromadlarining shakllanish manbalari amaldagi normativ-huquqiy hujjatlar asosida izchil o‘rganildi va ularning iqtisodiy mohiyati chuqur tahlil qilindi. Shuningdek, daromad turlarini ilmiy tasniflash orqali ularning moliyaviy barqarorlik darajasi baholandi hamda istiqboldagi rivojlanish yo‘nalishlarini aniqlashga qaratilgan metodologik yondashuv ishlab chiqildi. Mazkur metodlar tadqiqot natijalarining ishonchliligi va ilmiy asoslanganligini ta’minlashga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Turli muassasa va xizmatlar, xususan, pensiya, ijtimoiy ta’minot hamda tibbiy xizmat ko‘rsatish tizimi faoliyatini muvofiqlashtirish va samarali nazorat qilish bugungi kunda dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ijtimoiy himoya tizimining samaradorligi, avvalo, aholining ijtimoiy jihatdan muhtoj qatlamlari moddiy ehtiyojlarini to‘laqonli qondirish, ularga munosib turmush sharoitlarini yaratish orqali namoyon bo‘ladi. Mazkur jarayonlar bir martalik tadbirlar bilan cheklanib qolmasdan, izchil va doimiy ravishda amalga oshirilishi zarur. O‘zbekistonda ushbu mas’uliyatli vazifa O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi budjetdan tashqari Pensiya jamg‘armasi zimmasiga yuklatilgan bo‘lib, mazkur jamg‘arma keksalar, mehnat qobiliyatini vaqtincha yoki doimiy yo‘qotgan shaxslar, boquvchisidan ayrilgan fuqarolar hamda boshqa ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarni moliyaviy qo‘llab-quvvatlovchi muhim ijtimoiy-moliyaviy institut hisoblanadi.

Yuqorida qayd etilgan vazifalarni samarali amalga oshirish uchun Pensiya jamg‘armasi mustahkam va uzluksiz daromad manbalariga ega bo‘lishi zarur. Pensiya jamg‘armasi daromadlari deganda, qonun hujjatlarida belgilangan vazifalarni bajarish maqsadida yuridik va jismoniy shaxslar tomonidan majburiy yoki ixtiyoriy asosda to‘lanadigan moliyaviy resurslar tushuniladi. Ijtimoiy himoya tizimining uzluksizligini ta’minlash uchun mazkur mablag‘lar manbalari barqaror hamda me’yoriy-huquqiy jihatdan mustahkam asoslangan bo‘lishi lozim. Daromadlarning barqarorligini ta’minlash va kelgusidagi tushumlarni prognozlash maqsadida ularni turlari va shakllari bo‘yicha ilmiy asosda tasniflash muhim ahamiyatga ega. Bu esa tahlil jarayonida aniq va asosli xulosalar chiqarish hamda istiqboldagi rivojlanish yo‘nalishlarini belgilash imkonini beradi. O‘zbekiston Respublikasining Budjet kodeksi[3] hamda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2010-yil 19-fevraldagi 30-son qarori[4] bilan tasdiqlangan “O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi budjetdan tashqari Pensiya jamg‘armasi to‘g‘risida”gi Nizomda Pensiya jamg‘armasiga tushumlar aniq belgilab berilgan bo‘lib, ularning iqtisodiy xususiyatlaridan kelib chiqib, daromadlarni uch tur va uch shaklga ajratish mumkin (1-jadval).

2 O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 39-moddasi https://lex.uz/docs/-6445145.
3 O‘zbekiston Respublikasining Budjet kodeksi https://lex.uz/docs/-2304138.
4 O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 19.02.2010 yildagi 30-son https://lex.uz/docs/-1594751?ONDATE=19.02.2010%2000.

1-jadval. Pensiya jamg'armasi daromadlarining turlari[5]

№	Yuridik shaxslar tomonidan to'lanadigan to'lovlar	Jismoniy shaxslar tomonidan to'lanadigan to'lovlar	Tranzit tushumlar
1	Belgilangan miqdordagi yagona ijtimoiy to'lov tushumlari	Xodimlarning ish haqidan to'lanadigan sug'urta badallari	Mehnatda mayib bo'lganlik yoki kasb kasalligi oqibatida nogiron bo'lgan shaxslarga pensiya to'lash xarajatlarini qoplash maqsadida regress talablari (da'volari) asosida ish beruvchilar va fuqarolardan undiriladigan mablag'larning 85 foizi
2	Alohida yuridik shaxslarning ijtimoiy sug'urta badallari	Yakka tartibdagi tadbirkorlar tomonidan to'lanadigan sug'urta badallari	Muddatidan oldin tayinlangan yoshga doir pensiyalarni moliyalashtirish xarajatlarini qoplash uchun O'zbekiston Respublikasi Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligining Bandlikka ko'maklashish jamg'armasidan o'tkaziladigan mablag'lar
3	Majburiy ajratmalar	Dehqon xo'jaliklari tomonidan to'lanadigan sug'urta badallari	Imtiyozli pensiyalarni to'lash xarajatlarini qoplash hisobiga o'tkaziladigan yuridik shaxslar mablag'lari
4	Boshqa tushumlar	Yakka tartibdagi tadbirkorlarga yollangan xodimlarning sug'urta badallari (2015-yil 15-maydagi PF-4725-son Farmon asosida)	Yuridik shaxs tugatilganda, qishloq xo'jaligi kooperativi (shirkati), fermer yoki dehqon xo'jaligi qayta tashkil etilganda yoki tugatilganda, mehnat vazifalarini bajarish bilan bog'liq holda mayib bo'lgan yoki kasb kasalligiga chalingan xodimlarga yetkazilgan zararni qoplash uchun to'lanadigan summalar
5	—	Boshqa tushumlar	Boshqa tushumlar

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, Pensiya jamg'armasiga tushumlarni ularning iqtisodiy xususiyatlari va to'lovchi subyektlaridan kelib chiqib, uch guruhga ajratish mumkin. Birinchi guruh — yuridik shaxslar tomonidan to'lanadigan to'lovlar bo'lib, ular qonun hujjatlarida belgilangan tartibda majburiy yoki ixtiyoriy asosda amalga oshiriladigan tushumlarni o'z ichiga oladi. Ikkinchi guruh — jismoniy shaxslar tomonidan to'lanadigan to'lovlar bo'lib, ular bevosita jismoniy shaxslar yoki ularning ish beruvchilari tomonidan amaldagi me'yoriy-huquqiy tartib asosida to'lanadigan majburiy yoki ixtiyoriy badallardan iborat. Uchinchi guruh — tranzit to'lovlar bo'lib, Pensiya jamg'armasi mablag'lari hisobidan amalga oshirilgan xarajatlarni qoplash maqsadida, qonun hujjatlarida belgilangan haqiqiy to'lovchilardan undiriladigan tushumlarni anglatadi.

Pensiya jamg'armasining tashkiliy-huquqiy shakllanishi izchil evolyutsion bosqichlardan o'tgan. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi va O'zbekiston Kasaba uyushmalari Federatsiyasi Kengashining 1993-yil 4-avgustdagi 391-son qaroriga[6] muvofiq, Sobiq Ittifoq Pensiya fondining O'zbekiston Respublika bo'limi negizida Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ijtimoiy sug'urta jamg'armasi tashkil etildi. Keyinchalik, 1996-yil 27-dekabrdagi 459-son qaror[7] asosida mazkur jamg'arma Ijtimoiy ta'minot vazirligi huzuridagi Pensiya jamg'armasiga aylantirildi. Shuningdek, 2000-yil 15-noyabrdagi 444-son qarorga[8] binoan, 2001-yil 1-yanvardan boshlab Pensiya jamg'armasi O'zbekiston Respublikasining budjetdan tashqari Pensiya jamg'armasi maqomini oldi hamda jamg'armaga to'lanadigan majburiy to'lovlar davlat soliqlari va yig'imlariga tenglashtirildi. Mazkur islohotlar pensiya tizimining institutsional va moliyaviy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qildi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Pensiya ta'minoti tizimini yanada takomillashtirish va uning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash masalasi bugungi kunda dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ushbu yo'nalishda izchil va asoslangan chora-tadbirlar amalga oshirilishi tizimning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Pensiya jamg'armasi daromadlarini oshirish hamda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarning oldini olish maqsadida bir qator ustuvor yo'nalishlarni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir. Jumladan, aholining pensiyaga yuqori darajada qaramligini kamaytirish uchun fuqarolarning tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash, ularning asosiy ish faoliyati bilan bir qatorda uzoq muddatli daromad manbalarini shakllantirishiga ko'maklashish zarur. Aholi daromadlarini oshirish va bank jamg'armalarini ko'paytirish orqali fuqarolarning kelajakdagi moliyaviy barqarorligini ta'minlash imkoniyati kengayadi.

Shuningdek, jamg'arib boriladigan pensiya tizimini rivojlantirish, xususiy va korporativ pensiya mexanizmlarini amaliyotga joriy etish orqali pensiya olish manbalarini diversifikatsiya qilish muhim ahamiyatga

5 Budjet kodeksidan kelib chiqib tadqiqotchi tomonidan mustaqil shakllantirilgan.
6 O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 04.08.1993 yildagi 391-son https://lex.uz/ru/docs/-893016.
7 O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 27.12.1996 yildagi 459-son https://lex.uz/docs/-544292.
8 O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 15.11.2000 yildagi 444-son https://lex.uz/docs/-385314.

ega. Barqaror ish oʻrinlarini yaratish hisobiga Pensiya jamgʻarmasiga badal toʻlovchilar sonini koʻpaytirish, norasmiy bandlikni qisqartirish hamda ushbu qatlam daromadlaridan belgilangan tartibda majburiy badallar undirish mexanizmlarini takomillashtirish zarur. Shu bilan birga, majburiy badallar bazasini kengaytirish, raqamli nazorat tizimlarini kuchaytirish va demografik omillarni inobatga olgan holda uzoq muddatli moliyaviy prognozlash mexanizmlarini rivojlantirish Pensiya jamgʻarmasi daromadlarining barqaror oʻsishini taʼminlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Oʻzbekiston Respublikasining Budjet kodeksi. https://m.xabaruz.com/ru/jamiyat/budjet-kodeksiga-ozgartishlar-kiritildi.
2. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyevning qoʻshma majlisga Murojaatnomasi. – 2023-yil.
3. Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2010-yil 19-fevraldagi 30-son qarori. https://lex.uz/docs/-1594751?ONDATE=19.02.2010%2000.
4. Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi va Oʻzbekiston Kasaba uyushmalari Federatsiyasi Kengashining 1993-yil 4-avgustdagi “Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ijtimoiy sugʻurta jamgʻarmasini tashkil etish toʻgʻrisida”gi 391-son qarori. https://lex.uz/ru/docs/-893016.
5. 1996-yil 27-dekabrdagi Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Oʻzbekiston Respublikasi Ijtimoiy taʼminot vazirligi huzurida Pensiya jamgʻarmasini tashkil etish toʻgʻrisida”gi 459-son qarori. http://lex.uz/docs/-544292.
6. 2000-yil 15-noyabrdagi Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Oʻzbekiston Respublikasi Pensiya taʼminoti tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi 444-son qarori. https://lex.uz/docs/-385314.
7. Vahobov A.V., Malikov T.S. Moliya. – Toshkent: “Iqtisod-Moliya”, 2019. – 520 b.
8. Tursunov B.O. Ijtimoiy himoya va pensiya tizimi iqtisodiy asoslari. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2021. – 286 b.

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir oʻgʻli

2026. № 2

© Materiallar koʻchirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida koʻrsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna boʻlishingiz mumkin. Obuna boʻlgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga toʻlov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida joʻnatishingizni soʻraymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga joʻnatamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi boʻyicha roʻyxatdan oʻtkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulugʻbek tumani
Kumushkon koʻchasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz